Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (втори състав)

8 юни 2017 година*

„Преюдициално запитване — Гражданство на Съюза — Член 21 ДФЕС — Свобода на движение и на пребиваване в държавите членки — Лице, което е гражданин едновременно на държавата членка, в която пребивава, и на държавата членка, в която е родено — Промяна на фамилното име в държавата членка по рождение, която не е извършена по време на обичайно пребиваване — Име, което съответства на името по рождение — Искане за вписване на това име в регистъра за гражданско състояние на държавата членка по пребиваване — Отхвърляне на искането — Мотив — Име, което не е придобито по време на обичайно пребиваване — Наличие в националното право на други производства за признаване на същото име“

По дело C-541/15

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС, от Amtsgericht Wuppertal (Районен съд Вупертал, Германия), с акт от 24 септември 2015 г., постъпил в Съда на 16 октомври 2015 г., в рамките на производството, образувано по инициатива на

Mircea Florian Freitag

в присъствието на:

Angela Freitag,

Vica Pavel,

Stadt Wuppertal,

Oberbürgermeister der Stadt Wuppertal,

СЪДЪТ (втори състав),

състоящ се от: M. Ilešič, председател на състава, A. Prechal, A. Rosas (докладчик), C. Toader и E. Jarašiūnas, съдии,

генерален адвокат: M. Szpunar,

секретар: M. R. Schiano, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 15 септември 2016 г.,

* Език на производството: немски.

като има предвид становищата, представени:

— за германското правителство, от M. Hellmann, T. Henze и J. Mentgen, в качеството на представители,

— за португалското правителство, от L. Inez Fernandes, M. Figueiredo и M. Castelo-Branco, в качеството на представители,

— за румънското правителство, от A. Wellman и R. H. Radu, в качеството на представители,

— за Европейската комисия, от E. Montaguti и G. von Rintelen, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 24 ноември 2016 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на членове 18 ДФЕС и 21 ДФЕС.

2 Запитването е отправено в рамките на производството, образувано по искане на г-н Mircea Florian Freitag за признаване в Германия и вписване в регистъра за гражданско състояние на фамилното му име, променено на законно придобитото в Румъния име.

Правна уредба

Релевантните разпоредби на Въвеждащия закон към Гражданския кодекс

3 Член 5 от Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (Въвеждащия закон към Гражданския кодекс) от 21 септември 1994 г. (BGBl. 1994 I, стр. 2494, и поправка в BGBl. 1997 I, стр. 1061), в редакцията му, приложима към фактите в главното производство (наричан по-нататък „EGBGB“), озаглавен „Личен статут“, в параграф 1, първа и втора алинея гласи:

„Когато има препращане към закона на държава, чийто гражданин е лицето, а то е гражданин на повече от една държава, се прилага законът на държавата, с която лицето е свързано най-тясно, по-специално чрез обичайното си пребиваване или през целия си живот. Когато лицето има и германско гражданство, този правен статут е с предимство“.

4 Член 10 от EGBGB, озаглавен „Име“, предвижда в параграф 1:

„Името на лицето се определя съгласно закона на държавата, на която то е гражданин“.

5 Член 48 от EGBGB, озаглавен „Избор на име, придобито в друга държава — членка на Съюза“, гласи:

„Когато името на лице се определя съгласно германския закон, то може със заявление до Службата по гражданското състояние да заяви избор на име, което е придобило по време на обичайно си пребиваване в друга държава — членка на Съюза, и което е вписано в регистъра за гражданско състояние в тази държава, ако това не е очевидно несъвместимо с основни принципи на германското право. Изборът на име има обратно действие, считано от деня на

вписването в регистъра за гражданско състояние на другата държава членка, освен ако лицето не заяви изрично, че желае изборът на името да има само действие за в бъдеще. Заявлението трябва да бъде официално заверено или официално удостоверено. […]“.

Закон за промяна на името

6 В германското право промяната на името се урежда от публичното право, и по-конкретно от процедурата, предвидена в Gesetz über die Änderung von Familiennamen und Vornamen (NamÄndG) (Закон за промяна на фамилното и собственото име) от 5 януари 1938 г. (RGBl. 1938 I, стр. 9), изменен с член 54 от Закона от 17 декември 2008 г. (BGBl. 2008 I, стр. 2586) (наричан по-нататък „Закон за промяна на името“).

7 Член 1 от Закона за промяна на името има следното съдържание:

„Фамилното име на германски гражданин или на лице без гражданство, чието местоживеене или обичайно пребиваване е в [Германия], може да бъде променено по негово искане“.

8 Член 3, параграф 1 от този закон гласи следното:

„Фамилното име може да бъде променено само ако важна причина обосновава промяната“.

9 В съответствие с член 3, параграф 2 от Закона за промяна на името, обстоятелствата по съответния случай, относими за целите на решението, трябва да бъдат разгледани служебно.

10 Съгласно член 5, параграф 1 от Закона за промяна на името искането за промяна на фамилното име трябва да се подаде пред по-нисшия административен орган, в района на който е постоянното пребиваване или престоят на лицето.

11 Точка 27, параграф 1 от Allgemeine Verwaltungsvorschrift zum Gesetz über die Änderung von Familiennamen und Vornamen (NamÄndVwV) (Общ административен правилник към Закона за промяна на фамилното име и на собственото име) от 11 август 1980 г., последно изменен с Административния правилник от 11 февруари 2014 г. (BAnz. AT от 18 февруари 2014 г., B2) (наричан по-нататък „Правилникът към Закона за промяна на името“), гласи следното:

„Името на лицата се определя подробно и — по принцип — изчерпателно от релевантните разпоредби на гражданското право. Промяната на името, която спада към публичното административно право, има за цел да премахне вредните последици в конкретен случай. Тя има извънреден характер. Ето защо следва преди всичко да се провери дали преследваната цел не може да се постигне със заявление за промяна на името по гражданскоправен ред или с постановление на съда по настойничеството и попечителството“.

12 Точка 28 от този правилник гласи:

„Фамилното име може да бъде променено само ако важна причина обосновава промяната. Важна причина е налице, когато законният интерес на заявителя […] от промяната на името е по-значим от законния интерес от запазване на името, който други заинтересовани лица може да имат […], както и от свързаните с името принципи, които следват от законовите разпоредби, в това число социално-регулиращата функция на имената и обществения интерес от запазване на съществуващото име […]“.

13 Съгласно точка 31 от същия правилник:

„Ако претеглянето на интереси, което се извършва съобразно точка 28, покаже, че е заявителят има значим интерес от промяна на фамилното име и следователно е налице важна причина за такава промяна, искането по правило се приема. Обстоятелствата, вече взети предвид при претеглянето на интереси, чиято цел е да се установи наличието на важна причина, вече не следва да бъдат отчитани като съображения, които са от преценката на компетентния орган. Ако няма важна причина, която да обоснове промяната на името, искането се отхвърля“.

14 Точка 49 от Правилника към Закона за промяна на името предвижда:

„Когато германски гражданин, който е гражданин и на друга държава, носи съгласно правото на другата държава фамилно име, различно от това, което е длъжен да носи съгласно правото на територията, на която се прилага законът, тази разлика в имената може да бъде премахната, като фамилното име, което трябва да се носи на територията, на която се прилага германският закон, се замени с фамилното име, което трябва да се носи съгласно правото на другата държава. Ако обаче заинтересованото лице трябва да се откаже от другото фамилно име, то следва да се обърне към органите на другата държава, на която то също е гражданин“.

15 Когато компетентният административен орган откаже да приеме промяната на името, отказът може да бъде обжалван по административен ред. Ако компетентният административен орган уважи искането за промяна на фамилното име, той осигурява актуализирането или вписването ѝ в регистъра на гражданско състояние.

Фактите по спора в главното производство и преюдициалният въпрос

16 Жалбоподателят в главното производство е роден на 25 април 1986 г. в Румъния с фамилното име Pavel. Той е син на румънските граждани г-жа Angela Freitag и г-н Vica Pavel и също е румънски гражданин.

17 След развода на неговите родители майка му сключва отново брак с германския гражданин г-н Freitag.

18 Със съдебно решение от 21 май 1997 г. г-н Freitag осиновява жалбоподателя в главното производство, който така придобива германско гражданство и оттогава носи фамилното име Freitag.

19 С решение на областния съвет на Брашов (Румъния) от 9 юли 2013 г. по искане на жалбоподателя в главното производство фамилното му име е променено отново на Pavel. По време на проведеното в Румъния производство за промяна на името жалбоподателят пребивава обичайно в Германия.

20 След това той се обръща към Standesamt der Stadt Wuppertal (службата за гражданско състояние във Вупертал, Германия), представя новия си румънски паспорт, издаден на името Pavel, и иска промяната на името да бъде призната и от германското право, а регистърът за гражданско състояние да бъде допълнен съответно.

21 Тъй като има съмнения относно възможността за последващо вписване на акт в регистъра за гражданско състояние, службата за гражданско състояние на Вупертал и Oberbürgermeister der Stadt Wuppertal (кметът на Вупертал, Германия) в качеството си на нисшестоящ контролен орган по гражданското състояние, отнасят въпроса за преценка до Amtsgericht Wuppertal (Районен съд Вупертал, Германия).

22 Според запитващата юрисдикция, доколкото по време на процедурата за промяна на името в Румъния обичайното пребиваване на жалбоподателя в главното производство е в Германия, член 48 от EGBGB е неприложим, тъй като според тази разпоредба със заявление в службата за гражданско състояние може да се избере име, придобито в друга държава — членка на Съюза, само при условие въпросното име да е било придобито по време на обичайното пребиваване в тази друга държава членка, което не е изпълнено в случая.

23 Запитващата юрисдикция уточнява, че член 48 от EGBGB не може да се приложи и по аналогия. Според нея от документите, свързани със законодателната процедура, е видно, че намерението на законодателя е да приложи по-специално изискванията от решение от 14 октомври 2008 г., Grunkin и Paul (C-353/06, EU:C:2008:559), и че той е бил наясно, че тази разпоредба не обхваща всички случаи на различия във фамилното име.

24 Ето защо запитващата юрисдикция иска да установи дали членове 18 ДФЕС и 21 ДФЕС изискват признаване на промяната на име, направена в друга държава членка, когато заинтересованото лице не е пребивавало обичайно в същата държава членка, но има друга връзка с нея поради двойното си гражданство.

25 При тези обстоятелства Amtsgericht Wuppertal (Районен съд Вупертал) решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Трябва ли членове 18 ДФЕС и 21 ДФЕС да се тълкуват в смисъл, че органите на държава членка са длъжни да признаят промяна в името на гражданин на тази държава членка, когато той същевременно е гражданин и на друга държава членка и в тази друга държава членка придобие (възстанови) първоначалното си фамилно име, получено при раждането му, без промяната в името да е обусловена от промяна в семейно-правния му статут, при положение че името не е придобито по време на обичайното пребиваване на гражданина в другата държава членка и че е променено по негово искане?“.

По преюдициалния въпрос

Предварителни бележки

26 В самото начало е важно да се посочи, че запитващата юрисдикция се позовава на член 48 от EGBGB, когато с въпроса си иска да установи дали членове 18 ДФЕС и 21 ДФЕС не допускат компетентните органи на държава членка да откажат да признаят фамилно име, законно придобито от гражданин на тази държава членка в друга държава членка, на която той също е гражданин, макар да не е пребивавал обичайно в другата държава членка.

27 Следва да се отбележи, че във въпроса си запитващата юрисдикция посочва факта, подчертан също от германското правителство и Европейската комисия, че съществува отделна публичноправна процедура, предвидена в Закона за промяна на името, чрез която лицето може да поиска от административния орган промяна на името.

28 Според германското правителство така предвидената в Закона за промяна на името процедура е приложима в положение като това на жалбоподателя в главното производство, когато, макар за него по принцип да е приложим член 48 от EGBGB, той все пак не отговаря на изискваното от тази разпоредба условие за обичайно пребиваване в друга държава членка. Според германското правителство предвидената в Закона за промяна на името процедура позволява на лице в положение, сходно с това на жалбоподателя в главното производство, да придобие правото да носи името, получено по силата на законодателството на друга държава членка, като поиска това от компетентния административен орган.

29 В рамките на производството за сътрудничество между националните юрисдикции и Съда той трябва да даде на националния съд полезен отговор, който да му позволи да реши спора, с който е сезиран. С оглед на това при необходимост Съдът трябва да преформулира въпросите, които са му зададени (вж. по-специално решение от 19 септември 2013 г., Betriu Montull, C-5/12, EU:C:2013:571, т. 40).

30 При това положение с поставения въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали членове 18 ДФЕС и 21 ДФЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат службата за гражданско състояние на държава членка да откаже да признае и да впише в регистъра за гражданско състояние името, което гражданин на тази държава членка е придобил законно в друга държава членка, на която той също е гражданин, и което съответства на името му по рождение, на основание на разпоредба на националното право, според която такова вписване може да се иска със заявление до службата за гражданско състояние само при условие че това име е придобито по време на обичайно пребиваване в другата държава членка, макар други разпоредби на националното право да позволяват на същия гражданин да подаде искане за промяна на името до друг орган, който има дискреционно правомощие да се произнесе по това искане.

31 Следва да се добави, че в съответствие с постоянната съдебна практика член 21 ДФЕС предвижда не само правото на свободно движение и пребиваване на територията на държавите членки, но и забрана на всяка дискриминация, основана на гражданство. Ето защо положението на жалбоподателя в главното производство трябва да се провери само предвид тази разпоредба (решение от 12 май 2011 г., Runevič-Vardyn и Wardyn, C-391/09, EU:C:2011:291, т. 65; вж. по аналогия решение от 2 юни 2016 г., Bogendorff von Wolffersdorff, C-438/14, EU:C:2016:401, т. 34).

По приложното поле на правото на Съюза

32 В самото начало следва да се провери дали положението на жалбоподателя в главното производство попада в материалното приложно поле на правото на Съюза, и по-специално на нормите, които уреждат упражняването от гражданин на Съюза на неговото право на свободно движение и забраняват дискриминацията.

33 От утвърдената съдебна практика следва, че макар съгласно действащото право на Съюза правилата, уреждащи вписването в актовете за гражданско състояние на фамилното име на лицата, да са от компетентността на държавите членки, при упражняване на тази компетентност последните все пак трябва да спазват правото на Съюза и особено разпоредбите на Договора за функционирането на ЕС относно свободата, призната на всеки гражданин на Съюза, да се движи и да пребивава на територията на държавите членки (вж. решения от 2 октомври 2003 г., Garcia Avello, C-148/02, EU:C:2003:539, т. 25, от 14 октомври 2008 г., Grunkin и Paul, C-353/06, EU:C:2008:559, т. 16, от 22 декември 2010 г., Sayn-Wittgenstein, C-208/09, EU:C:2010:806, т. 38 и 39, от 12 май 2011 г., Runevič-Vardyn и Wardyn, C-391/09, EU:C:2011:291, т. 63 и от 2 юни 2016 г., Runevič-Vardyn и Wardyn, C-438/14, EU:C:2016:401, т. 32).

34 Според постоянната съдебна практика връзка с правото на Съюза съществува по отношение на лицата, които са граждани на държава членка и пребивават законно на територията на друга държава членка (решение от 2 октомври 2003 г., Garcia Avello, C-148/02, EU:C:2003:539, т. 27). Това е така в случая на жалбоподателя в главното производство, който е румънски гражданин и пребивава на територията на Федерална република Германия, на която също е гражданин.

По наличието на ограничение на свободното движение по смисъла на член 21 ДФЕС

35 Следва да се припомни, че Съдът многократно е постановявал, че национална правна уредба, с която някои граждани на съответната държава се поставят в по-неблагоприятно положение единствено поради обстоятелството, че са упражнили правото си на свободно движение и пребиваване в друга държава членка, представлява ограничение на свободите, признати на всеки гражданин на Съюза с член 21, параграф 1 ДФЕС (решения от 14 октомври 2008 г., Grunkin и Paul, C-353/06, EU:C:2008:559, т. 21, от 22 декември 2010 г., Sayn-Wittgenstein, C-208/09, EU:C:2010:806, т. 53, от 12 май 2011 г., Runevič-Vardyn и Wardyn, C-391/09, EU:C:2011:291, т. 68 и от 2 юни 2016 г., Bogendorff von Wolffersdorff, C-438/14, EU:C:2016:401, т. 36).

36 Също от практиката на Съда следва, че отказът на органите на държава членка да признаят името на гражданин на тази държава — който е упражнил правото си на свободно движение и е гражданин и на друга държава членка — както това име е определено в последната държава членка, може да възпрепятства упражняването на уреденото с член 21 ДФЕС право на свободно движение и пребиваване на територията на държавите членки. Всъщност използването на две различни имена за едно и също лице може да доведе до объркване и неудобства (вж. в този смисъл решение от 2 юни 2016 г., Bogendorff von Wolffersdorff, C-438/14, EU:C:2016:401, т. 37).

37 В това отношение следва да се припомни, че множество действия от ежедневието, както в публичната, така и в частната сфера, изискват доказване на самоличността, а когато става дума за семейство, доказване на естеството на семейните връзки, съществуващи между различните членове на същото (решения от 12 май 2011 г., Runevič-Vardyn и Wardyn, C-391/09, EU:C:2011:291, т. 73 и от 2 юни 2016 г., Bogendorff von Wolffersdorff, C-438/14, EU:C:2016:401, т. 43).

38 За гражданин на две държави членки, какъвто е жалбоподателят в главното производство, има конкретна опасност — поради факта че носи две различни имена, а именно Pavel и Freitag — да се окаже принуден да разсейва съмненията относно самоличността си, както и относно автентичността на документите, които представя, или истинността на съдържащите се в тях сведения, което, както Съдът постановява, е обстоятелство, което може да възпрепятства упражняването на произтичащото от член 21 ДФЕС право (вж. решения от 22 декември 2010 г., Sayn-Wittgenstein, C-208/09, EU:C:2010:806, т. 70 и от 2 юни 2016 г., Bogendorff von Wolffersdorff, C-438/14, EU:C:2016:401, т. 40).

39 Следователно отказът на служба за гражданско състояние в държава членка да признае и да впише в регистрите за гражданско състояние името, законно придобито от гражданин на тази държава членка в друга държава членка, на която той също е гражданин, на основание на разпоредба на националното право, според която такова вписване може да се иска със заявление до службата за гражданско състояние само при условие че това име е придобито по време на обичайно пребиваване в другата държава членка, е в състояние да възпрепятства упражняването на закрепеното в член 21 ДФЕС право на свободно движение и пребиваване на територията на държавите членки.

40 Германското правителство обаче твърди, че след като германското право съдържа други правни основания за промяна на името по искане на заинтересованото лице, а именно релевантните разпоредби на Закона за промяна на името, не съществува пречка за свободното движение на лицата, която би могла да възникне от различия във фамилното име. Всъщност, макар че съгласно член 3, параграф 1 от Закона за промяна на името такава промяна трябва да е обоснована от важна причина, от точка 49 от Правилника към Закона за промяна на името следвало, че премахването на различия във фамилното име на германски граждани, които са граждани и на друга държава, представлява такава важна причина. Така в положение като

разглежданото в главното производство заинтересованото лице би могло да получи признаване на законно приетото в друга държава членка име, като подаде искане до компетентния административен орган на основание на Закона за промяна на името.

41 В това отношение, за да може правна уредба като германската относно имената да се приеме в нейната цялост за съвместима с правото на Съюза, е необходимо разпоредбите или вътрешната процедура, въз основа на които може да се подаде искане за промяна на името, да не правят невъзможно или прекомерно трудно реализирането на правата, предоставени от член 21 ДФЕС. От гледна точка на правото на Съюза по принцип няма значение съгласно коя национална разпоредба или вътрешна процедура жалбоподателят може да предяви правата си, отнасящи се до името му.

42 Всъщност при липса на правна уредба на Съюза по въпроса за промяната на фамилното име вътрешният правен ред на всяка държава членка следва да уреди правилата, предвидени в националното право и предназначени да гарантират защитата на правата, които правните субекти черпят от правото на Съюза, стига, от една страна, тези правила да не са по-неблагоприятни от тези, които уреждат права, възникващи по силата на вътрешния правен ред (принцип на равностойност), и от друга страна, да не правят практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени от правния ред на Съюза (принцип на ефективност) (по аналогия вж. по-специално решения от 12 септември 2006 г., Eman и Sevinger, C-300/04, EU:C:2006:545, т. 67, от 3 юли 2014 г., Kamino International Logistics и Datema Hellmann Worldwide Logistics, C-129/13 и C-130/13, EU:C:2014:2041, т. 75 и от 8 март 2017 г., Euro Park Service, C-14/16, EU:C:2017:177, т. 36).

43 Запитващата юрисдикция следва да прецени дали може сама да приведе в действие правата, предоставени от член 21 ДФЕС, и да признае правото на признаване на името, придобито при обстоятелства като тези по главното производство, или жалбоподателят в главното производство трябва да прибегне до публичноправната процедура, предвидена в Закона за промяна на името.

44 Както бе посочено в точка 40 от настоящото решение, германското правителството твърди, че премахването на различия във фамилното име представлява „важна причина“ по смисъла на член 3, параграф 1 от Закона за промяна на името. Освен това правото на преценка, с което разполагат компетентните германски органи, не поставяло под въпрос упражняването от гражданин като жалбоподателя в главното производство на неговите права по член 21 ДФЕС.

45 В това отношение следва да се подчертае, че компетентните органи трябва да упражняват такова право на преценка по начин, който да осигури пълното действие на член 21 ДФЕС.

46 В частност е важно съществуващата в германското право процедура за промяна на името да е в състояние да гарантира, че такава „важна причина“ може да бъде установена при обстоятелства като тези в главното производство, при които връзката на заинтересованото лице с другата държава членка, в която е получил името си, не е обичайно пребиваване, а е например гражданство, и така да позволи признаване на името, получено в друга държава членка.

47 При това положение на поставения въпрос следва да се отговори, че член 21 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска службата за гражданско състояние на държава членка да откаже да признае и впише в регистъра за гражданско състояние името, законно придобито от гражданин на тази държава членка в друга държава членка, на която той също е гражданин, и което съответства на името му по рождение, на основание на разпоредба на националното право, според която такова вписване може да се иска със заявление до службата за гражданско състояние само при условие че това име е придобито по време на обичайно пребиваване в другата държава членка, освен ако в националното право съществуват други разпоредби, които дават възможност за действително признаване на името.

По съдебните разноски

48 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (втори състав) реши:

Член 21 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска службата за гражданско състояние на държава членка да откаже да признае и впише в регистъра за гражданско състояние името, законно придобито от гражданин на тази държава членка в друга държава членка, на която той също е гражданин, и което съответства на името му по рождение, на основание на разпоредба на националното право, според която такова вписване може да се иска със заявление до службата за гражданско състояние само при условие че това име е придобито по време на обичайно пребиваване в другата държава членка, освен ако в националното право съществуват други разпоредби, които дават възможност за действително признаване на името.

Подписи